

Araştırma Makalesi

Gündelik Hayatta Mülteci Kadınların Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Bir İnceleme: Misafir Filmi Örneği^{1,2}

Yağmur Erikel Yılmaz³

Öz

Göç insanlık tarihi boyunca değişmeyen bir olgu olmuştur. Göçmenler, ekonomik, sosyal, siyasi ve çevresel nedenlerle yer değiştirmektedirler. Bu nedenler arasında savaşlar, doğal afetler, yoksulluk, işsizlik, ayrımcılık ve ailelerini bir arada tutmak gibi sebepler yer alır. Bu hareket toplulukları şekillendirmekte, yeni kültürler ve fikirler getirmekte, ancak aynı zamanda entegrasyon ve gerekli kaynakların ayrılması zorluklarını da beraberinde getirmektedir. Mülteci ve sığınmacı statüsündeki kadınlar ve çocuklar bu zor süreçlerden çok daha fazla etkilenmektedirler.

Bu çalışmanın amacı Andaç Haznedaroğlu'nun yönetmenliğini üstlendiği "Misafir" isimli film üzerinden, mülteci kadınların yaşadıkları sorunların ele alınmasıdır. Film Suriyeli mülteci kadınların yaşadıkları zorluklar ve yanlış anlaşılmalara odaklanması sebebiyle seçilmiştir. Nitel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada, film betimsel analiz ve söylem analizi yapılarak incelenmiştir. Sağlık hizmetlerine erişim, dil yeterliliği, şiddet ve taciz, ekonomik problemler ve barınma problemleri üzerinden incelenen filmde kadın karakterler üzerinden mülteci kadınların zor koşullarda yaşamlarını devam ettirmeye çalışmaları temsil edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, mülteci kadınlar, film analizi, göçmen, kadın.

¹ Makale Geliş Tarihi:17.04.2024 Makale Kabul Tarihi: 06.05.2024

² Çalışma Sosyolojinin Geleceği ve Geleceğin Sosyolojisi kongresinde sunulmuştur.

³ Başkent Üniversitesi, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, yagmurerikel@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-9022-5996

Research Article

A Study on the Problems of Refugee Women in Everyday Life: The Case of “Misafir” Film

Abstract

Migration has been an unchanging phenomenon throughout human history. Migrants move for economic, social, political and environmental reasons. These reasons include wars, natural disasters, poverty, unemployment, discrimination and keeping families together. This movement shapes societies and brings new cultures and ideas, but it also brings challenges of integration and allocation of necessary resources. Women and children with refugee and asylum-seeker status are even more affected by these difficult processes.

The aim of this study is to address the problems experienced by refugee women through the film “Misafir/ The Guest” directed by Andaç Haznedaroğlu. The film was chosen because it focuses on the difficulties and misunderstandings experienced by Syrian refugee women. In this study designed as a qualitative research, the film was analysed through descriptive analysis and discourse analysis. In the film, which is analysed through access to health services, language proficiency, violence and harassment, economic problems and housing problems titles, refugee women’s efforts to continue their lives in difficult conditions are represented through female characters.

Keywords: Migration, refugee women, film analysis, refugee, woman

Giriş

Göç insanlık tarihi boyunca değişmeyen bir olgu olmuştur. Göçmenler, ekonomik, sosyal, siyasi ve çevresel nedenlerle yer değiştirmektedirler. Savaşlar, doğal afetler, yoksulluk, işsizlik, ayrımcılık ve ailelerini bir arada tutma gibi sebepler, mültecilerin yaşadığı zorunlu göçün ardındaki temel faktörler arasında yer alır. Bu hareket, topluları şekillendirirken yeni kültürler ve fikirler getirirken, aynı zamanda entegrasyon ve gerekli kaynakların tahsisi gibi zorlukları da beraberinde getirmektedir. Göç kavramı içerisinde karşımıza çıkan “mülteci” ve “sığınmacı” kavramlarının ise üzerinde ayrıca durulmalıdır.

Mülteciler ise savaş, zulüm veya doğal afetler nedeniyle kendi ülkelerinden kaçmak zorunda kalan bireylerdir. “Mülteciler, uluslararası hukuk tarafından tanımlanır ve korunur. Mülteciler; eziyet, çatışma, saldırı veya toplum huzurunu ciddi şekilde bozan diğer durumlarda, geldikleri ülkelerin dışında bulunan ve bunun sonucu olarak da ‘uluslararası koruma’ talebinde bulunan kişilerdir.” (UNHCR, 2016). Kendi istekleri ile ülkelerini terk etmeyi tercih edebilen göçmenlerin aksine, mültecilerin yaşamlarına ve güvenliklerine yönelik tehditlerden kaçmaktan başka seçenekleri yoktur. Bu durumda da bilmedikleri ülkelerde yeniden bir yaşam inşa etmek zorunda kalmalarına yol açmaktadır.

Sığınmacı ise sığınma talebi henüz işleme alınmamış kişidir. Her yıl, yaklaşık 1 milyon kişi sığınma talebinde bulunmaktadır. Bir kişinin uluslararası koruma ihtiyacında olup olmadığını belirlemek için ulusal sığınma sistemleri bulunmaktadır. Bununla birlikte; çatışma veya şiddetten kaynaklanan kitlesel mülteci hareketleri sırasında, sınırı geçen her sığınmacıyla bireysel görüşme yapmak her zaman için mümkün veya gerekli değildir. Bu gruplar, genellikle ‘varışta’ mülteci, yani uluslararası terimle ‘prima facie’ mülteci olarak adlandırılır (UNHCR, 2024).

Öte yandan, mülteci ve sığınmacı statüsündeki kadınlar ve çocuklar bu zor süreçlerden çok daha fazla etkilenmektedirler. Mültecilik durumunda kadınlar, özellikle de çocuklarıyla birlikte olanlar, çok daha fazla riskle karşı karşıya kalmaktadır (UNHCR, 2017). Mülteci kadınlar hem ülkelerinden ayrılışları hem de gittikleri ülkelerde sıklıkla fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet mağduru olmaktadır (ZerMarie & Sullivan, 2009, s.281). Ayrıca sağlık hizmetlerine, özellikle de cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimleri de sınırlı olabilmektedir (ZerMarie & Sullivan, 2009, s.278). Göç edilen ülkeye uyum süreçlerinde de mülteci kadınlar çok sayıda zorlukla karşılaşmaktadırlar (Cheung & Phillimore, 2017, s.211). Sosyal dayanışma ağları, dil yeterliliği, sağlık durumu, eğitim ve istihdam, barınma ve konut problemleri mülteci kadınların uyum süreçlerinde dikkat edilmesi gereken konulardır (Cheung & Phillimore, 2017, s.218).

Bütün bu zor süreçler, Türkiye’de uzun süredir yaşanmaktadır. Suriye iç savaşının başladığı 2011 yılından bu yana 3 milyondan fazla Suriyeli Türkiye’de geçici koruma için kayıt yaptırmıştır (Mülteciler Derneği, 2024). Türkiye başlangıçta mültecilere kucak açmış, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim sağlamış olsa da son yıllarda artan problemler söz konusudur. Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin durumu hem insani zorlukları hem de yerinden edilmiş büyük bir nüfusa ev sahipliği yapmanın getirdiği sosyo-ekonomik baskıları vurgulayan karmaşık bir yapıya sahiptir. Türkiye’deki mültecilerin, özellikle de Suriyelilerin varlığı sadece uzun vadeli bir çözüm gerektirmeyecek, aynı zamanda bu topluluğu desteklemenin uzun vadeli ekonomik, sosyal ve siyasi sorumluluğunun da kabul edilmesini gerektirecektir (İçduygu & Şimşek, 2016, s.59).

Türkiye’deki Suriyeli mülteci ve sığınmacı kadınlar pek çok araştırmaya, edebiyat ve sinema eserine konu olmuştur. Sanatın gerçek hayattan beslendiği ve sosyal gerçekliği yansıttığı düşünüldüğünde bu son derece anlaşılır bir durumdur. Bu bağlamda, Türkiye’deki Suriyeli mülteci ve sığınmacı kadınların durumlarını değerlendirmek için konu ile ilgili filmleri incelemek yerinde olacaktır. Bütün bunlar ışığında bu çalışmada Andaç Haznedaroğlu’nun yönetmenliğini üstlendiği Misafir (2017) isimli kısa film üzerinden mülteci kadınların yaşadıkları sorunları ele alınması amaçlanmaktadır. Çalışma, itme ve çekme kuramı, göç çatışma modeli ve mülteci kadınların yaşadıkları zorlukların incelenmesinin ardından, seçilen filmin analiz edilmesi ile sonlandırılacaktır.

Yöntem

Bu çalışmanın amacı, yukarıda da belirtildiği üzere, Andaç Haznedaroğlu’nun yönettiği “Misafir” isimli filmi üzerinden, mülteci kadınların yaşadıkları sorunların ele alınmasıdır. Film Suriyeli mülteci kadınların yaşadıkları zorluklar ve yanlış anlaşılmalara odaklanması sebebiyle seçilmiştir. Nitel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada, film betimsel analiz ve söylem analizi yapılarak incelenecektir. Film, sağlık hizmetlerine erişim, dil yeterliliği, şiddet ve taciz, ekonomik problemler ve istihdam ve barınma problemleri üzerinden incelenecektir. Çalışma bu filmin incelenmesi ile sınırlıdır, başka çalışmalara genellenemez. Bütün bunlar ışığında, araştırma soruları şu şekildedir:

1. Misafir filminde mülteci kadın karakterler nasıl temsil edilmektedir?
2. Misafir filminde, toplumun mültecilere bakış açısı nasıl temsil edilmektedir?

Bu sorular ışığında, mülteci kadınların yaşadıkları sorunları konu hakkındaki literatür üzerinden inceleyelim.

İtme ve Çekme Kuramı ve Göç Çatışma Modeli

Everett Lee tarafından 1966 yılında ortaya atılan ve başka araştırmacılar tarafından daha da geliştirilen itme-çekme kuramı, insanların neden göç ettiğini açıklamaya odaklanmaktadır. Lee'ye göre (1966, s.49) tüm göçler bir başlangıç noktası, bir varış noktası ve yol boyunca karşılaşılan zorlukları içermektedir. Lee göçün insanları yaşadıkları yerden uzaklaştıran (negatif) ve onları bir başka yere doğru çeken (pozitif) faktörlerin bir kombinasyonu tarafından yönlendirildiğini öne sürmektedir. Lee (1966), göçün mesafe ya da nedene bakılmaksızın herhangi bir ikamet değişikliği olabileceğine inanmıştır. Lee (1996, ss.50-52), hem hareket hem de varış noktasının itici ve çekici faktörlere sahip olduğunu savunmuştur. Buna göre itici faktörler, insanları ayrılmaya motive eden yoksulluk, savaş veya fırsat eksikliği gibi olumsuz durumlardır. Çekici faktörler ise insanları yeni bir yere çeken iş fırsatları, daha iyi yaşam koşulları veya aile bağları gibi olumlu durumlardır (Lee, 1966, ss.47-57). “Göçün sebebinin, başlangıç ve varış noktasındaki olumlu ve olumsuz faktörlerin dikkate alınmasından kaynaklandığını düşünürsek, bu noktalar arasındaki farklılıkların yüksek düzeyde bir göç akışına zemin hazırladığını söyleyebiliriz” (Yılmaz & Özer, 2022, s.285).

Öte yandan, “göç eyleminin doğasını anlamaya yönelik yeni yaklaşımlardan biri olan Göç Çatışma Modeli, göçün temel tetikleyicisi olarak algılanan güvenlik(sizlik)e vurgu yaparak, insan hareketliliğinin altında yatan nedenlerin menşe ülkedeki makro, mezzo ve mikro düzeylerdeki çatışmalar ve gerilimler olduğunu iddia etmektedir” (Kargın & Sirkeci, 2023, s.856). Göç çatışma modeline göre, algılanan insani güvensizlik düzeyi bireylerin göç kararının belirleyicisidir ve varış noktasındaki koşullar belki de farklı nedenlerle insani güvensizlik algısına yol açarsa, göçmenler ikincil göç eylemlerini düşünebilirler (örneğin anavatanlarına dönmek veya üçüncü bir ülkeye göç etmek) (Sirkeci, 2009 içinde Kargın & Sirkeci, 2023, s.859). Bu bakımdan, mültecilerin göç etme kararı almalarında yaşadıkları güvensizlik son derece etkilidir. Ancak, gittikleri ülkelerde karşılaştıkları sorunlar güvensizlik durumunun devamına neden olabilmektedir.

Mülteci Kadınlar

Göç, birey için sosyal, ekonomik ve kültürel olarak değişimleri ifade eden bir olgudur. Bu durum mülteci kadınlar için çeşitli zorlukları barındırmaktadır (Doğangün & Keysan, 2021, s.20). Özellikle mülteci kadınların temel ihtiyaçlarının karşılanamaması, yeni bir topluma uyum sağlamakta zorlandıkları ilk adımdır. Yeni bir ülkeye göç eden kadınlar, ayrımcılık, cinsel şiddet ve istismar, sağlık, eğitim hizmetlerine erişim ve ekonomik zorluklar gibi birçok farklı boyutta incelenebilecek sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle dil yetersizliği, göçmen kadınların buldukları toplumlarda ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olur; bu da kadınların eğitim olanaklarına erişememeleri, ekonomik zorluklarla karşılaşmaları ve istihdam gibi konularda sorunlar yaşamalarına yol açmaktadır (Önal & Keklik, 2016, s.136). Bütün bunların yanı sıra, mülteci kadınlar ülkelerini terk

etmek zorunda kaldıklarında, geleneksel cinsiyet rolleri ve toplumsal normlarla başa çıkmak zorunda kalırlar. Bu durum, genellikle evlerini terk etmek zorunda kalan mülteci kadınların, geleneksel olarak erkekler tarafından üstlenilen sorumlulukları üstlenmek zorunda kalmaları ve gelir kaybı nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaları gibi sorunları da beraberinde getirir.

Mülteci kadınlar genellikle çocuklarına bakmak, ailelerini geçindirmek ve güvenliklerini sağlamak için ekonomik faaliyetlere katılmak zorundadır. Ancak, göç ettikleri ülkede belirli bir beceriye sahip olsalar bile, iş bulma ve istihdam sürecine katılma zaman alabilir veya imkânsız olabilir. Bu nedenle, genellikle düşük ücretli, tehlikeli veya kötü çalışma koşullarında çalışmak zorunda kalmaktadırlar (Karakurt & Gülerce, 2022, s.146).

Misafir Filmi

Dünyanın birçok bölgesinde, özellikle de Orta Doğu coğrafyasında, uzun süredir devam eden çatışmalar ve savaşlar nedeniyle göçler ve ekonomik zorluklar insanlık için felaketlere yol açmaktadır. 2000'li yıllardan beri Türkiye, çeşitli sebeplerle birçok göç dalgasıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu göçlerin en büyük sebepleri arasında Orta Doğu'daki savaşlar, siyasi istikrarsızlık, ekonomik zorluklar ve doğal afetler yer alır. Bu süreçte Türkiye, birçok ülkenin sığınmacılarına ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle Suriyeli sığınmacıların ülkemize gelmesiyle birlikte mülteci sorunu daha da önem kazanır. Sinemanın toplumsal olaylara ışık tutma ve duyarlılık yaratma gücü ise hiç şüphesiz tartışılmaz bir şekilde önemlidir. Göç ve mültecilik, son yıllarda sinemanın sıklıkla ele aldığı konulardan biri olmaktadır. Türkiye gibi göçmenlerin sıklıkla sığındığı ülkelerde de bu konuya ilgi artmaktadır. Türkiye'deki göç hareketliliğini ele alan yönetmenler arasında yer alan Andaç Haznedaroğlu'nun yönettiği 2017 yapımı kısa filmi Misafir, Suriyeli mültecilerin ülkemizde karşılaştığı sorunlara dikkat çekmektedir. Film, Türkiye'de sığınmacıların yaşadığı zorlukları, toplumun mültecilere bakış açısını, mülteci kadınların maruz kaldığı şiddeti vurgulamaktadır.

Filmin ana karakterlerinden Lina ve kardeşi, Suriye'deki iç savaşta ailesini kaybetmiştir ve komşusu Meryem ile birlikte Türkiye'ye sığınmıştır. Filmin ilerleyen bölümlerinde, Lina, kardeşi ve Meryem'in kamplardaki yaşamlarıyla başlayan serüvenleri, daha sonra Türkiye'de sokaklarda yaşama mücadeleleriyle devam eder. Mültecilerle dolu bir evde birlikte yaşadıkları zorluklar üzerinden Türkiye'deki yabancılaşma ve ayrımcılık gibi temalar ele alınır. Meryem'in kadın olması yaşadığı zorlukları daha da arttırmaktadır. Film, sağlık hizmetlerine erişim, dil yeterliliği, şiddet ve taciz, ekonomik problemler ve barınma problemleri alt başlıkları ile incelenecektir.

Sağlık Hizmetlerine Erişim

Türkiye, dünyadaki en yüksek mülteci sayısına ev sahipliği yapmaktadır. Sınır komşusu olan Suriye'deki iç savaş nedeniyle, Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin sayısı 4 milyonu aşmaktadır. (Mülteciler Derneği, 2023) Günlük hayatta mülteci kadınların karşılaştığı sorunları çözmek için, öncelikle onların ihtiyaçlarını belirlemek ve öncelik sırasına koymak gerekmektedir. Bu ihtiyaçlar arasında barınma, beslenme, sağlık hizmetleri, eğitim ve istihdam yer almaktadır. Cinsiyet eşitliği ve kadın hakları, mülteci kadınların güvenliğini sağlamak için uygun koruma önlemlerinin alınması ve sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. Sağlık hizmetlerine erişimdeki engellerin giderilmesi ise özellikle büyük önem taşır. Her bireyin, cinsiyetinden, etnik kökeninden veya sosyo-ekonomik durumundan bağımsız olarak, kaliteli sağlık hizmetlerine erişim hakkı vardır. Bu, mülteci kadınların yaşamlarını sürdürme ve sağlık sorunlarına etkin bir şekilde müdahale edilmesi için temel bir gerekliliktir. Dolayısıyla, mülteci kadınların sağlık hizmetlerine erişimindeki engellerin kaldırılması ve adil bir sağlık sistemi oluşturulması, onların yaşam kalitesini artırmak ve topluma daha sağlıklı bir şekilde katılmalarını sağlamak adına hayati öneme sahiptir.

Kadınlar zorlu göç yolculukları sırasında ciddi travmalar yaşayabilirler ve bu da psikolojik sağlık sorunlarına yol açabilmektedir (Öngen & Kırca, 2020, s.58). Mülteci kadınlar aynı zamanda kadın sağlığına özgü sorunlarla da karşı karşıya kalabilirler. Kadınlar, gebelik, doğum ve jinekolojik sağlık sorunlarına erişimlerinde zorluklar yaşayabilmektedirler (Öngen & Kırca, 2020, s.67). Film çerçevesinde, mülteci kadınların Türkiye sınırına geçtikten sonra temel sağlık hizmetlerinden yararlandığı işlenmiştir. Filmin ana karakterleri Meryem, Lina ve kardeşi, yorgun ve travma geçirmiş bir şekilde Türkiye sınırına ulaştıklarında, yerel sağlık uzmanları tarafından mülteci kamplarında detaylı bir sağlık muayenesinden geçirilir. Bu sağlık kontrolü, sınırı geçen tüm mülteciler için standart bir uygulama olarak mülteci kamplarında titizlikle gerçekleştirilmektedir. Sağlık uzmanları, mültecilerin acil sağlık ihtiyaçlarını belirleyerek tedaviye erişimlerini sağlamak için ellerinden geleni yapmaktadır. Bu adım, mültecilerin insanca yaşama hakkını korumak ve onlara gerekli sağlık hizmetlerini sunmak adına kritik bir öneme sahiptir. Sağlık muayenesi sırasında, mültecilerin anadillerini konuşabilen tercümanlar eşlik etmektedir. Sağlık kontrolü, sadece ülke sınırını geçerken zorunlu olarak gerçekleştirilir. Ancak, filmin devamında Meryem'in sağlık hizmetlerine erişimi ile ilgili bir sahne bulunmamaktadır.

(Görsel 1)

Kaynak: Misafir (2017)

Dil Yeterliliği

Mülteci kadınlar, göç ettikleri ülkenin yerel dilini genellikle bilmemektedirler ve bu durum, birçok sorunla karşı karşıya kalmalarına neden olur. Özellikle eğitim ve istihdam gibi önemli alanlardaki fırsatlardan yararlanamamak, en önde gelen sorunlardan biridir. Dil bilmemek, mülteci kadınların yerel halkla iletişim kurmasını zorlaştırır ve bu da onların toplumda kabul görmesini engeller. Bu durum, sık sık dışlanmalarına ve toplumun dışına itilmelerine yol açar.

Eğitim, mülteci kadınlar için ekonomik durumlarını iyileştirme potansiyeline sahip önemli bir faktördür. Mülteci kadınlar genellikle eğitime erişimde zorluklar yaşarlar (Bükecik vd., 2019, ss.460-464). Yerel dilin bilinmemesi, mülteci kadınların eğitim fırsatlarından tam anlamıyla yararlanmalarını engeller. Bu da onların iş bulma ve ekonomik bağımsızlık kazanma şansını azaltır. Dolayısıyla, dil öğrenme ve dil becerilerinin geliştirilmesi, mülteci kadınların topluma daha iyi entegre olmalarını sağlar ve onlara daha geniş eğitim ve istihdam fırsatları sunar. Meryem, Türkiye'ye geldikten sonra geçimini sağlamak için iş aramaya başlar. Ancak, Türkçe bilmediği ve yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığı için iş bulmakta büyük zorluklarla karşılaşır. Neyse ki, bir başka Suriyeli tarafından konfeksiyon atölyesinde işe yerleştirilir ve günlük olarak para kazanmaya başlar. Ancak, atölyede çalışırken dil bilmediği için iletişimde zorluklar yaşar. Amiri ve çalışma arkadaşlarıyla anlaşmada güçlük çeker ve işyerindeki işleri doğru bir şekilde yerine getirmekte zorlanır. Bu durum, Meryem'in iş hayatında uyum sağlamasını engeller ve onu daha fazla stres altında bırakır. Ancak, çalışma arkadaşları, Meryem'in dil zorluğunu fark ederler ve ona yardımcı olmak için ellerinden geleni yaparlar. Belirli temel kelimeler öğretilir ve onlarla temel seviyede iletişim kurmaya çalışılır. Meryem gibi birçok Suriyeli işçinin bulunduğu atölyede, bu kelimeler sıkça kullanılır ve iş ile ilgili talimatlar bu basit kelimelerle verilir. Bu, Meryem'in iletişim becerilerini geliştirmesine ve işyerinde daha iyi entegre olmasına yardımcı olur.

(Görsel 2)

Kaynak: Misafir (2017)

Şiddet ve Taciz

Mülteci kadınların cinsel taciz ve istismara maruz kalması, sadece bireysel değil aynı zamanda toplumsal bir krizi de işaret etmektedir. Bu durum, insan haklarına yönelik ciddi bir ihlal olmanın ötesinde, kadınların yaşam mücadelesini daha da zorlaştıran bir boyut kazanmaktadır. Toplumsal ayrımcılığın ve cinsiyet temelli şiddetin bir sonucu olarak karşılaştıkları bu travmatik deneyimler, sadece bireysel olarak değil, aynı zamanda toplumun bütününde adaletsizliği ve insanlık dışılığı derinleştirmektedir. Mülteci kadınların cinsel istismara uğrama riski, ülkelerindeki çatışma, şiddet ve baskı nedeniyle kaçmak zorunda kaldıkları koşulların etkisiyle artmaktadır (Karakurt & Gülerce, 2022, s.152). Göç sırasında, sığınma hakkı ararken veya sığınmacı kamplarında, mülteci kadınlar sıklıkla cinsel istismara uğramaktadır. Mağdurların çoğu, cinsel istismarın etkileriyle mücadele etmek için yeterli sağlık hizmetlerine ulaşamamakta ve adalet arama süreçlerinde zorluklarla karşılaşmaktadır. Cinsel şiddet ve istismar, mülteci kadınlar için büyük tehlike oluşturur. Kadınlar, sığınma kampları ve diğer kalabalık alanlarda cinsel saldırıya maruz kalabilmektedirler (Yalçın, 2015, s.54). Ayrıca, kadınlar insan kaçakçıları ve diğer kişiler tarafından da istismar edilebilmektedirler. Bütün bunlar kadınların fiziksel ve psikolojik sağlığına zarar vermekte ve üzerlerinde uzun vadeli kötü etkileri olmaktadır (Göka, 2017).

Misafir filminde Meryem karakteri, mülteci kampında korkunç bir deneyim yaşar. Bir gün, Lina ve kardeşiyle birlikte kamp içinde dolaşırken, beklenmedik bir şekilde Suriyeli silahlı bir kişi tarafından tacize uğrar. Meryem, korku içinde, Lina ve kardeşinin gözleri önünde saldırganın elinden kaçmaya çalışırken, neredeyse tecavüze uğrayacakken son anda kurtulur. Bu korkunç olay, Meryem'in yaşadığı travmanın derinliğini ve mülteci kadınların güvenlik riskleriyle karşı karşıya olma gerçeğini vurgular. Bu olay, mülteci kadınların yaşadığı zorlukların ve risklerin ciddiyetini anlamamıza yardımcı olurken, aynı zamanda dayanma ve iyileşme sürecindeki insanın içsel gücünü de gösterir.

(Görsel 3)

Kaynak: Misafir (2017)

Ekonomik Problemler

Sığınmacı ve mültecilerin büyük çoğunluğu ekonomik sıkıntı çektiklerini düşünmektedir (Önal & Keklik, 2016, s.136). Ayrımcılık ve yasa dışı çalışma koşulları gibi faktörler, mülteci kadınların ekonomik durumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu kadınlar genellikle sığınmacı veya mülteci statüsü nedeniyle iş arama sürecinde ayrımcılığa maruz kalmakta ve genellikle düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda bırakılmaktadırlar. Bu işler, güvencesizlik, kötü çalışma koşulları ve yetersiz yasal koruma gibi sorunlarla doludur. Ayrıca, dil engeli ve yeterli eğitim veya mesleki niteliklere sahip olmama gibi engeller de iş bulma sürecini daha da zorlaştırmaktadır. Mülteci kadınlar, zaten iş bulmanın zor olduğu bir ortamda ekstra zorluklarla karşılaşır ve cinsiyetlerinden ötürü ayrımcılığa maruz kalırlar. (Öztoraman Adıgüzel & Tanyaş, 2020, s.191).

Meryem'in kaldığı evde diğer mültecilerle bir arada yaşamak zorunda kaldığı sahnelerde, evde yaşayanların ekonomik zorluklar yaşadığı anlaşılmaktadır. Meryem, kazandığı parayı evin ortak giderleri için harcamaya başlar. Fakat kirayı ödeyememek, yiyecek alımını sınırlamak zorunda kalmaları gibi konular, Meryem ve diğerleri için ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Meryem'in iş arama sürecinde yaşadığı zorlukları, ekonomik sıkıntıları ve ev arkadaşlarıyla yaşadığı çatışmalar, filmin ana temalarından birini oluşturmaktadır. Filmin kadın karakterleri, göç sırasında yaşanan cinsel taciz, dil yetersizliği, aile içi şiddet ve ekonomik zorluklar yaşayan gerçek hayattaki kadınların deneyimlerini yansıtmaktadır.

(Görsel 4)

Kaynak: Misafir (2017)

(Görsel 5)

Kaynak: Misafir (2017)

Barınma Problemleri

Mülteci kadınlar, sığınacak bir yer bulamadıklarında temel ihtiyaçlarını karşılamakta büyük zorluk yaşamaktadır. Resmi kaynaklar tarafından sağlanan barınma kamplarına yerleşim imkânı bulamayan mülteciler, genellikle sokaklarda veya uygun fiyatlı ve toplu yaşama imkânı sunan evlerde, hatta gecekondularda yaşamak zorunda kalırlar. Bu durum, mülteci kadınlar için fiziksel güvenliklerini riske atmalarına ve insan onuruna yakışır bir yaşam standardından mahrum kalmalarına neden olur. Ayrıca, bu koşullar sağlık sorunlarına, sosyal izolasyona ve diğer pek çok zorluğa da yol açmaktadır. Barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanamaması büyük tehlikeler ve sorunlarla maruz kalmalarına neden olmaktadır (Sayın, 2018, s.362).

(Görsel 6)

Kaynak: Misafir (2017)

Filmde, kirayı ödeyemedikleri için karakterler toplu bir şekilde yaşadıkları evden atılırlar ve daha sonra kalacak yer bulamadıkları için parkta yatmak zorunda kalırlar. Parkta kaldıkları süre içinde Meryem, bir erkek tarafından ilk önce sözlü tacize uğrar. Tehlikeli bir durumun yaklaştığını hissederek, fiziksel tacize uğramadan önce hızla kaçmayı başarır.

(Görsel 7)

Kaynak: Misafir (2017)

Sonuç

Mülteci ve sığınmacı kadınlar göç öncesi, göç sırasında ve göç sonrası birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Günlük yaşamlarında bu sorunları çözmek için, öncelikle ihtiyaçlarını belirlemek ve öncelik sırasına koymak gerekmektedir. Bu ihtiyaçlar arasında barınma, beslenme, sağlık hizmetleri, eğitim ve istihdam bulunmaktadır. Misafir filminde de görüldüğü üzere, mülteci kadınlar günlük hayatta birçok sorunla karşılaşmaktadır. Yaşanan göç dalgasıyla birlikte eğitimi eksik kalmış kadınların eğitimlerine devam edebilmesi veya eğitim seviyesi düşük olan kadınların eğitim alabilmesi, iş fırsatları ve sağlık hizmetlerine erişimlerinin sağlanması gibi temel ihtiyaçların karşılanması ve bu alanlarda desteklenmeleri gerekmektedir. Ayrıca, mülteci kadınların psikolojik ihtiyaçlarına önem verilmeli ve uygun hizmetlerin sağlanması gerekmektedir. Mültecilerin haklarına saygı göstermesi ve insan haklarına uygun bir şekilde muamele görmeleri de son derece önemlidir. Mültecilerin sığınabilecekleri güvenli barınaklar, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Bu çalışma, mülteci kadınların günlük hayatta karşılaştıkları toplumsal uyum süreci ve cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan sorunlara dikkat çekerek farkındalık yaratmayı, sorunların kaynağına odaklanmayı ve çözüm için somut adımlar atmaya önemli kılmaktadır. Mülteci kadınların sahip oldukları deneyimlerin iletilebilmesi, varsa mesleki yeterliliklerinin devamlılığının sağlanabilmesi veya mesleki eğitim destekleri, dil becerilerinin geliştirilmesi, ücretsiz barınma, sağlık imkânlarının sağlanması ve topluma katılımlarının artırılabilmesi için gerekli etkinlik ve faaliyetlerin düzenlenmesi gerekmektedir. Mülteci kadınların hayat koşullarının iyileştirilmesi ve farkındalığın artırılması, son derece kritik bir öneme sahiptir.

Kaynakça

- Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR) (2016) Mülteci ve Göçmen? https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_TR.pdf. Erişim tarihi: 12. 04.2024
- Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR) (2017). *Mültecileri Korumak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees)*. https://www.unhcr.org/cy/wpcontent/uploads/sites/41/2018/05/UNHCR_Brochure_TR.pdf Erişim Tarihi: 15 Nisan 2023
- Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (UNHCR) (2024) *Sığınmacılar* <https://www.unhcr.org/tr/siginmacilar> Erişim tarihi: 12. 04.2024
- Bükecik, E., Şahin, S., Abay, H., Kaplan, S., & Arıöz Düzgün, A. (2019). Mülteci kadınlar ve üreme sağlığı: sağlık hizmetlerine ulaşmalarını etkileyen faktörler, engeller ve çözüm öneriler. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(4), 460-464.
- Cheung, S., Phillimore, J. (2017) Gender and refugee integration: A quantitative analysis of integration and social policy outcomes. *Jnl Soc. Pol.* 46 (2), 211–230. doi:10.1017/S0047279416000775
- Doğangün, G., & Keysan, A. (2021). Göçün suriyeli kadınların toplumsal cinsiyet pratikleri üzerindeki etkisi: İmkanlar ve zorluklar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 77(1), 2-26. doi: 10.33630/ausbf.986526
- Göka, M. (2017). *Mercek Altı*. Dünya Bizim <https://www.dunyabizim.com/mercek-alti/uluslararası-sistemin-multeciler-konusundaki-derin-caresizligi-h29269.html> Erişim Tarihi: 18 Nisan 2023
- Görsel 1. The Guest (Misafir), (2017). Yönetmen Andaç Haznedaroğlu, Senarist Andaç Haznedaroğlu [Sinema Filmi]
- Görsel 2. The Guest (Misafir), (2017). Yönetmen Andaç Haznedaroğlu, Senarist Andaç Haznedaroğlu [Sinema Filmi]
- Görsel 3. The Guest (Misafir), (2017). Yönetmen Andaç Haznedaroğlu, Senarist Andaç Haznedaroğlu [Sinema Filmi]
- Görsel 4. The Guest (Misafir), (2017). Yönetmen Andaç Haznedaroğlu, Senarist Andaç Haznedaroğlu [Sinema Filmi]
- Görsel 5. The Guest (Misafir), (2017). Yönetmen Andaç Haznedaroğlu, Senarist Andaç Haznedaroğlu [Sinema Filmi]
- Görsel 6. The Guest (Misafir), (2017). Yönetmen Andaç Haznedaroğlu, Senarist Andaç Haznedaroğlu [Sinema Filmi]
- Görsel 7. The Guest (Misafir), (2017). Yönetmen Andaç Haznedaroğlu, Senarist Andaç Haznedaroğlu [Sinema Filmi]

- İçduygu, A., Şimşek, D. (2016) Syrian refugees in Turkey: Towards integration policies. *Turkish Policy Quarterly*, 15 (3), 59-69
- Lee, E. S. (1966) A theory of migration. *Demography*, 3 (1), 47-57
- Kargın, İ.A., Sirkeci, İ. (2023) Understanding Syrian refugees in Turkey from an environment of insecurity and the conflict model of migration perspective. *Third World Quarterly*, 44 (5), 856-871, doi: 10.1080/01436597.2022.2161358
- Karakurt, Z., & Gülerce, H. (2022). Suriyeli sığınmacı kadınların yaşadığı toplumsal cinsiyete dayalı sorunlar ve belirsizlik. *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (53), 144-155.
- Mülteciler Derneği. (2023). *Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Şubat 2024*. <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>. Erişim Tarihi: 14 Nisan 2023
- Mülteciler Derneği. (2024). *Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Şubat 2024*. Nisan 2024 tarihinde Mülteciler.org: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden alındı
- Önal, A., & Keklik, B. (2016). Mülteci ve sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı sorunlar: Isparta ilinde bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(15), 132-148.
- Öngen, M., & Kırca, N. (2020). Mülteci ve göçmen kadınlarda kadın sağlığı sorunları. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 55-69.
- Öztoraman Adıgüzel, S., & Tanyaş, B. (2020). Suriyeli mülteci kadınların göç deneyimleri: Zorunlu göç, gündelik yaşam ve uyum üzerine nitel bir çalışma. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 173-210. doi: 10.21798/kadem.2021266728
- Sayın, H. C. (2018). Göçmenler için barınma, istihdam ve mekânsal çözümleri kapsayan bir yerleşim modeli önerisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (65), 351-368.
- Yalçın, Ç. (2015). Türkiye'de ev hizmetlerinde çalışan göçmen kadınlar ve ekonomik şiddet. *Fe Dergi*, (1), 50-60. doi: 10.1501/Fe0001_0000000130.
- Yılmaz E. A. & Özer Y. E. (2022). İtme çekme kuramı bağlamında türkiye'deki suriyelilere yönelik bir alan araştırması: Aydın ili örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 282-295.
- Zermarie D., Z.; Sullivan, C. (2009) Responding to the complex and gendered needs of refugee women. *Affilia: Journal of Women and Social Work* 24 (3), 272-284